

Samohrano roditeljstvo

Prebeg, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:275179>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Anamarija Prebeg

SAMOHRANO RODITELJSTVO

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

ANAMARIJA PREBEG

SAMOHHRANO RODITELJSTVO

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Stipan Tadić

Sumentor: dr. sc. Petar Bilobrk

Zagreb, 2023.

SAŽETAK

Obitelj predstavlja primarnu zajednicu društva. Jedan od naziva za obitelj je nuklearna obitelj. Ona se sastoji od oca, majke i djece. Upravo ta nuklearna obitelj bi na papiru bila neka savršena obitelj. Kako se društvo razvija, taj neki savršeni oblik obitelji nestaje. Sve je više samohranih obitelji kojima su uzroci različiti. Razvod, smrt supružnika, odsustvo jednog od roditelja, služenje zatvorske kazne, posao i slično. Uz samohrano roditeljstvo dolaze i razne poteškoće. Jedna od glavnih je financijska. Kako roditelj mora sam uzdržavati dijete ima samo jedan prihod, a to najčešće nije dovoljno. Još jedan od učestalih problema je pojava depresivnosti. Najčešće se javlja kod samohranih majki, iako istraživanja tvrde kako su upravo samohrane majke prihvaćenije u društvu u odnosu na samohrane očeve. Za samohrane majke se smatra kako one imaju usađen instinkt majčinstva i kako njima sve to dolazi „prirodno“, dok se kod očeva javljaju razno razni stereotipi. U samohranim obiteljima djeca također pate i doživljavaju krizu. Sami uzorci samohranog roditeljstva dovode do dječje krize. Ovisnosti, nasilje i razvod su jedni od najčešćih, no svi ostavljaju trag na djetetu. Samohranim roditeljima se može pomoći na razne načine kroz financijsku, moralnu, praktičnu i emocionalnu podršku. Kako je danas sve dostupno na internetu tako postoji i stranica koja pomaže samohranim roditeljima oko pitanja o odgoju djece, i samim roditeljima kako se što lakše nositi s takvom situacijom.

SADRŽAJ

SAŽETAK

UVOD

1. OBITELJ.....	1
1.1. Shvaćanje obitelji	2
2. SAMOHRANO RODITELJSTVO	2
2.1. Uzroci nastanka samohranih roditelja.....	3
2.2. Samohrane majke	4
2.3. Samohrani očevi	4
2.4. Problemi samohranih roditelja	5
3. PREDRASUDE PREMA SAMOHRANIM MAJKAMA.....	5
4. PREDRASUDE PREMA SAMOHRANIM OČEVIMA	6
5. DJECA U SAMOHRANIM OBITELJIMA	6
5.1. Dijete i kriza	6
5.1.1. Simptomi dječjih kriza	7
5.2. Dijete i razvod	7
6.3. Dijete i nasilje.....	8
6.4. Dijete i ovisnost u obitelji	8
6. POMOĆ SAMOHRANIM RODITELJIMA	9

ZAKLJUČAK

LITERATURA

UVOD

„Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način“¹

Naveden citat je prva rečenica u romanu Lava Nikolajeviča Tolstoja, Ana Karenjina. Autor je ovdje mislio kako je za sreću u obitelji potrebno nekoliko ključnih aspekata. Dobro zdravlje svih članova obitelji, prihvatljiva financijska sigurnost i međusobna privrženost. Može se reći kako u suvremenom društvu ima malo obitelji koje bi „ispoštovale“ ta tri koraka. U 21. stoljeću sve je više razvoda braka, a time i samohranih obitelji. Ima tu mnogo negativnih stvari, no ne treba uvijek gledati samo negativno. Unatoč svim poteškoćama koje donosi samohrano roditeljstvo, samohrani roditelj pokazuje iznimnu snagu, hrabrost i predanost u odgoju i brizi o svom djetetu. Pozitivna strana samohranog roditeljstva, koliko god to apsurdno zvučalo, je velika bliskost s djetetom, visoko zadovoljstvo djecom i roditeljstvom te osjećaj roditeljske samoefikasnosti.

Cilj ovoga rada je pobliže objasniti sam pojam samohranog roditeljstva. Ukazati na uzroke i probleme s kojima se samohrani roditelji susreću te objasniti kakav položaj u društvu imaju samohrane majke, a kakav samohrani očevi. Kakav utjecaj samohrano roditeljstvo ima na samo dijete i s kojim se problemima dijete susreće kao dijete samohranog roditelja.

KLJUČNE RIJEČI: samohrani roditelji, djeca, razvod, predrasude

¹ Lav Nikolajevič Tolstoj: Ana Karenjina

1. OBITELJ

Postoji velik broj definicija obitelji s obzirom na teoretske perspektive prvenstveno antropoloških i socioloških gledišta, a i nešto specifičnije psihološkog pristupa. Pojam obitelj sociolozi i psiholozi koriste kao sinonim za nuklearnu obitelj koji čine roditelji i djeca, što je perspektiva koja reflektira vrijednosti zapadnog društva o obitelji. Općenito gledajući istraživači se slažu da je obitelj univerzalna i nužna institucija ljudskog preživljavanja u svim društvima (Brajša-Žagnec; Hznec, 2015, 140 prema Georgas, 2006). Obitelji se razlikuju s obzirom na strukturu i funkcionalnost. Obitelj kao sustav karakterizira cjelovitost, što znači da su dijelovi sustava organizirani i u međusobnoj interakciji, te hijerarhijska organiziranost međusobnog djelovanja sustava i nadsustava, pri čemu kompleksniji sustavi pokazuju višu razinu organizacije, cirkularnu kauzalnost, autonomiju, samoregulaciju te samoodržavanje (Brajša-Žagnec; Hznec, 2015 prema Bertalanffy, 1968; Simon i Stierlin, 1994). Funkcija obitelji, kao i njihova moralna obveza, sastoji se u zadovoljavanju kako primarnih, tako i sekundarnih ljudskih potreba; to su primjerice one, vezane s reprodukcijom, njegom, socijalizacijom, ali i priprema mladih na spremno suočavanje sa životnom stvarnošću kojoj su izloženi (Jurković, 2017, 3 prema Nimac, 2010). Obitelj ima veoma veliko, možda čak i presudno značenje za pojedinca, ali i društvo u cjelini. Važna je za one najmanje, ali i za odrasle. Dijete u njoj stječe iskustva i izgrađuje vlastite stavove koji su im potrebni za život. Za nešto starije članove obitelji, ona ima drugačije značenje; odrasli ju shvaćaju kao zajednicu čiji temelji počivaju na prijateljstvu i ljubavi gdje pojedinac može biti ono što jest i u takvom okruženju razvijati svoju osobnost. Zbog toga su brak i obitelj mjesto sigurnosti, potrebnog međusobnog prihvaćanja, gdje se pojedinac može osjetiti slobodnim i biti bez ograničenja u vlastitom djelovanju. Koliko god se društvo trudilo preuzeti neke zadaće obitelji, ono ju nikada neće moći u potpunosti zamijeniti, niti joj pronaći neku blisku alternativu (Jurković, 2017, 3 prema Mijatović, 1995).

1.1. Shvaćanje obitelji

Obiteljska se struktura i sam pojam obitelji mijenjao kroz godine, a najviše u suvremenom društvu. To je vidljivo kroz porast stope razvoda i sve većem broju majki koje rade. Obitelj postaje „ugrožena vrsta“, zato što su nastupile pojave raspadanja obiteljskih zajednica i njihova rekonstruiranja (Jurković, 2017, 5 prema Raboteg-Šarić, 2001, 221). Tako Jurković (2017, 5-6, prema Nimac 2010, 30) navodi kako su na fizionomiju tradicionalne obiteljske zajednice svakako su utjecale velike promjene koje su se dogodile na društveno-kulturnom području, u vremenu prijelaza iz predindustrijskog u industrijsko društvo. Blagostanje i ekonomska neovisnost često se navode kao uzročnici razvoda i pada nataliteta. S druge strane nalazi se suvremeni svijet obilježen „kapitalističkim poretom“ i „surovošću tržišne utakmice“ koji doprinose povratku u obitelji, unutar koje su međusobni odnosi pogoduju emocionalnom razvoju pojedinca. Uočljivo je da obitelj gubi primarnu ulogu koju je nekada imala, a sve se više smješta u privatni kontekst „afektivnosti i intimnih zadovoljstava“. Nerealno je očekivati da se, u kontekstu društvenih odnosa koji se neprestano mijenjaju, institucija obitelji ne bude suočena s promjenama, budući da sam sociokulturni kontekst u kojem se nalazi, uzrokuje promjene i unutar obiteljske institucije. Tako se obitelj „proširuje i sužava, gubi neke funkcije i zadobiva druge, ovisno o sociokulturnoj situaciji“ (Jurković, 2017, 5).

2. SAMOHRANO RODITELJSTVO

Jednoroditeljska obitelj nije jedinstvena sociološka kategorija, iz tog razloga ju je vrlo teško definirati. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi naziv samohrani roditelj odnosi se na roditelje koji samostalno, bez drugoga roditelja, skrbe o djetetu i uzdržavaju ga. Definicija naziva samohrani roditelj uvelike ovisi o tome što se podrazumijeva pod pojmom samohran. To može značiti sam, samostalan, usamljen, prepušten sam sebi, nevjenčan ili izvan stalne veze. Jednoroditeljske obitelji mogu postojati od početka kao rezultat osobnoga opredjeljenja majke za takav oblik obitelji (majke koje samostalno podižu djecu) ili ovisno o drugim razlozima takvima postaju kasnije (Brkić, 2016, 7). Obitelj se smanjila, sve je više samačkih kućanstava, jednoroditeljskih obitelji, izvanbračne djece i neformalnih veza. U konstituiranju obitelji kao osnovne socijalne zajednice posljednjih su godina zamijećeni neki trendovi. Smanjivanje stope sklapanja braka, porast stope razvoda braka, povećanje dobi prilikom sklapanja prvog braka sve veća sklonost parova kohabitacijama te padanje stope fertiliteta s naglaskom padanja fertiliteta u bračnim zajednicama. (Fišer i sur., 2007, 11). Fišer i sur. (2007, 11) navode kako

se termin samohrani roditelj „odnosi na roditelje koji samostalno, bez drugog roditelja skrbe o djetetu“. Također nadodaju kako, definicija samohranog roditelja uvelike ovisi o tome što se podrazumijeva pod riječju samohran. Samohran može značiti samostalan, usamljen, prepušten sam sebi, nevjenčan ili izvan stalne veze. Stoga bi možda te roditelje bilo opravdanije nazvati roditelji samci, nego samohrani roditelji kako se oni uobičajeno nazivaju.

2.1. Uzroci nastanka samohranih roditelja

Uzroci nastanka jednoroditeljskih obitelji uvod su u niz razlika i specifičnosti svake od njih zato što oblikuju stil života, kao i probleme s kojima se susreću u svakodnevnom životu. Ekonomski naponi, zahtjevi da jedan roditelj igra ulogu i oca i majke, zamor roditelja i osjećaj usamljenosti, neizbježna potreba da djeca igraju uloge koje su iznad njihove zrelosti, samo su neki od niza problema koji se tipično javljaju u ovim obiteljima. Pritom je značajno istaknuti i ugled koji obitelj uživa u svojoj sredini (Grozđanić, 2000, 4 prema Hetherington, 1972). Postoje mnogi uzroci nastanka jednoroditeljskih obitelji. Smrt, razvod braka, napuštanje obitelji jednog roditelja, izvanbračno rođenje, a u novije vrijeme tu se svrstava i dugotrajno odsustvo jednog roditelja iz nekih drugih razloga, na primjer bolest, posao, služenje zatvorske kazne i slično. Najčešći uzroci odsutnosti oca iz obitelji su razvod braka, udovištvo te pojava većeg broja žena koje rađaju djecu izvan braka. Razvod braka najučestaliji uzrok samohranog roditeljstva. Brajša-Žagnec, Lopžić i Penezić (2014.) govore kako obično do sklapanja braka dolazi u fazi zaljubljenosti tijekom koje se partner idealizira. Kada ta faza završi, a ne razvije se zrela ljubav, dolazi do osjećaja nezadovoljstva i razočaranosti (Zimić, 2018, 7). Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003.) navode kako razvod smanjuje psihološku dobrobit roditelja, a to onda posredno utječe i na dobrobit same djece (Zimić, 2018, 8).

2.2. Samohrane majke

Zimić (2018, 12 prema Brajša 1995.) govori kako se majkama uvijek priznavalo veće sposobnosti u brizi za dijete od očeva. Očevi nisu toliko u stanju iskazivati svoje emocije. U nekim kulturama je i dalje posve normalno da majka bude doma s djecom i brine o kućanstvu dok partner zarađuje za obitelj. No neke stvari se ipak mijenjaju (Zimić, 2018, 12). „Žene su sve rjeđe spremne trpjeti loš brak, sve su samostalnije i lakše se odlučuju za razvod“. U Hrvatskoj se svake godine razvede oko 4000 brakova u kojima su rođena djeca, a više od 90% te djece ostaje živjeti s majkom. Samohrane majke su posljednjih godina postale društveno prihvaćene no od njih se još uvijek očekuje da budu žrtve i da se „posvete djeci“ (Zimić, 2018, 12 prema Bujišić, 2005). Zimić (2018, 12 prema Miljević-Ričićki i Pavin Ivanec 2008) nadodaje da „osim toga u današnje vrijeme sve je veći broj neudanih žena koje su vlastitim izborom samohrane majke“.

2.3. Samohrani očevi

„Muškarci kao očevi su ravnopravni ženama kao majkama“. Iako se uloge izjednačavaju, u slučaju samohranih očeva nije tako. Na samohrane očeve se i dalje gleda kao grupu društva koja nije u potpunosti prihvaćena jer se još uvijek promiče misao kako su zapravo majke te koje su predodređene za odgoj djece (Zimić, 2018, 14 prema Brajša 1995). Zimić (2018, 14 prema Berkman 2008) navodi neke od stereotipa s kojima se očevi općenito susreću, a vezani su za odgoj djece. To su stereotipi da očevi previše rade i zanemaruju svoju djecu, očevi imaju prevelike ruke da bi mogli promijeniti pelene, distancirani su i bezosjećajni autoritet. Ako se dogodi da se supružnici razvedu (te pritom otac ostane s djetetom) ili se dogodi smrt majke, samohranom ocu se nameće puno veća količina odgovornosti nego što je to kod samohranih majki. Žene su predodređene da bi bile majke te imaju u sebi usađene instinkte koje muškarcu nemaju. Brojna istraživanja govore o tome koliko su majke i djeca povezani, dok se očeve uvijek stavljalo kao sekundarnog roditelja (Zimić, 2018, 14 prema Berkman 2008). Fišer i sur. (2007.) govore kako je društvo postalo naviknuto na pojam samohranih majki, ali skupina koja je često zanemarena i o kojoj se ne govori mnogo su upravo samohrani očevi. Iako je i samim očevima teško prihvatiti ulogu samohranog roditelja, moguće je da je društvo spremno ponuditi veću empatiju i podršku očevima nego ženama upravo zato što očevi nisu „predodređeni“ da bi vodili brigu o odgoju djeteta jer su se za to uvijek brinule majke (Zimić 2018, 14 prema Fišer i sur. 2007).

2.4. Problemi samohranih roditelja

Bez obzira na razloge nastanka, samohrani roditelji se susreću s više problema odjednom. Jedan od značajnijih problema samohranih roditelja je teška ekonomska situacija u kojoj se roditelji nalaze, a dodatne probleme stvara i birokracija te loši programi potpore države koji postoje samo za „socijalne slučajeve“. Veliki problem je i zapošljavanje samohranih roditelja jer poslodavci znaju za njihove povećane potrebe i teško usklađivanje radne i obiteljske uloge te se zato ne odlučuju na njihovo zapošljavanje. Naime, u jednoroditeljskim obiteljima, roditelji su izloženi većim naporima na poslu i kod kuće te preuzimaju veći psihički i tjelesni teret dječjeg odgoja i odgovornosti za djecu. Iskustva samohranih roditelja pokazuju da ne nailaze na dovoljnu podršku društva u ostvarenju svoje odgovorne obiteljske uloge. Samohrani roditelji suočeni su s predrasudama okoline koje su osobito izražene prema razvedenim osobama i osobama koje su rodile izvan braka. One su često izložene osuđivanju, ismijavanju, podcjenjivanju i odbija im se pružiti podrška. Predrasude prema roditeljima, osobito ženi, dovode i do stigmatizacije djece (Fišer i sur. 2007, 16-17). Zimić (2018, 9 prema Juul, 1995) ukazuje kako je jedan od problema s kojima se susreće samohrani roditelj također odgoj djeteta suprotnog spola i to imajući na umu da nikada neće moći zamijeniti preminulog te da dijete u nekim situacijama neće imati uzora. Dijete će odrastati bez modela kako dvoje odraslih ljudi mogu živjeti zajedno i međusobno nadopunjavati vlastite živote.

3. PREDRASUDE PREMA SAMOHRANIM MAJKAMA

Raboteg-Šarić (2010, 21-22 prema Ganong i Coleman 1995) proveli su istraživanje o sadržaju socijalnih stereotipa i različitim tipovima majki. Došli su do zaključka da o rastavljenim majkama vlada mišljenje da posjeduju manje pozitivnih i više negativnih obilježja od udatih majki i žena općenito. Samohrane majke stereotipizirane su kao usamljene, nesretne, pod stresom i u financijskim teškoćama. Njihove roditeljske vještine procijenjene su slabije od roditeljskih vještina žena u braku. Majke koje nisu u braku okarakterizirane su kao neugodne osobe s mnogo negativnih i malo pozitivnih osobina ličnosti. Negativni stavovi okoline prema samohranim roditeljima mogu utjecati na to kako se pripadnici različitih obiteljskih oblika sami doživljavaju i vrednuju, to jest na samopercepciju. Miljević-Ričićki (2007, 557) govori kako rastavljene majke i one koje su rodile izvan braka nailaze na predrasude okoline, koja negativno prosuđuje o njihovoj moralnosti. Mnogo je povoljniji stav društva prema udovicama.

4. PREDRASUDE PREMA SAMOHRANIM OČEVIMA

Raboteg-Šarić i sur. (2003, 3) ukazuju kako razlike u društvenom položaju žena i muškaraca postoje i u području roditeljstva te pri korištenju socijalne podrške. Tvrde kako su muškarci manje od žena uključeni u svakodnevnu brigu za djecu i njihov odgoj te da svoju roditeljsku ulogu uglavnom doživljavaju kao pomoć drugom roditelju. Oni ukazuju na to kako rastavljeni očevi traže i primaju manje socijalne podrške nego rastavljene i samohrane majke. Također navode kako samohrani očevi u prosjeku navode značajno manji ukupan broj različitih izvora financijske, materijalne, praktične i emocionalne podrške od samohranih majki. Iako društvo muškarce i dalje gleda kao stupove obitelji kojima je primarna uloga uzdržavanje obitelji, samohrani očevi moraju pronaći svoju „nježniju“ stranu i pronaći način za pokazivanje emocija (Zimić, 2018, 15 prema Wallerstein i Blakeslee, 2006).

5. DJECA U SAMOHRANIM OBITELJIMA

Djeca samohranih roditelja su ona koja odrastaju s jednim roditeljem, kao što i sama riječ „samohran“ govori. Taj jedan roditelj je odgovoran za sve aspekte djetetovog života kao što su odgoj i briga. Sama situacija može biti poprilično izazovna i za djecu, ali i za roditelje iz razloga jer se suočavaju s dodatnim teretom i odgovornostima. Djeca samohranih roditelja često moraju prilagoditi svoj život nekoj novoj rutini i suočiti se s mnogobrojnim poteškoćama, a najčešća je financijska. Također kod djece može doći do emocionalne napetosti zbog gubitka jednog roditelja ili velike promjene koja se događa u obitelji.

5.1. Dijete i kriza

Pojmovi stres i kriza često se koriste, i pritom se pojmovno-terminološki nedovoljno razlikuju. Bez obzira koliko su ta dva pojma slična, oni nisu jednaki i ti izrazi se ne bi smjeli upotrebljavati kao istoznačnice. Ta dva pojma se razlikuju i jezično i definicijom (Bujišić, 2005, 13). Bujišić (2005, 13) stresnu situaciju definira kao „situaciju koju izaziva promjena u okolini koja remeti dinamičku psiho-socijalnu ravnotežu pojedinca koji su joj izloženi.“ Za razliku od stresne situacije, kriznu situaciju „izaziva promjena jednog, ili više svih aspekata materijalne sociokulturne realnosti pojedinca ili strukturno-morfološka promjena samog pojedinca, koja njegovu dinamičku psihosocijalnu ravnotežu može narušiti toliko da je ne može uspostaviti za uobičajeno drugo vrijeme“ (Bujišić, 2005, 13).

5.1.1. Simptomi dječjih kriza

Postoje mnogi simptomi dječjih kriza no Bujišić (2005, 16-17) navodi neke od najčešćih: regresija u ponašanju (djeca koja su izložena kriznoj situaciji često se ponašaju kao djeca mlađe dobi), izraženiji strahovi i napetost (djeca pokazuju pojačan strah i zabrinutost te se boje situacije koju su već svladala), slabija koncentracija i popuštanje u učenju, pojačana agresivnost, suprotstavljanje starijima, smanjenja tolerancija na frustracije (djeca slabije kontroliraju bijes i frustracije), povećana razdražljivost, emocionalna nestabilnost i potištenost (djeca mogu imati razne odgovore na krizne situacije), nisko samopoštovanje (inače samouvjereno dijete odjedanput postane nesigurno ili pokaže nisku razinu samopoštovanja), poricanje (neka djeca poriču da se kriza dogodila ili poriču njezinu važnost) i tjelesni simptomi (dijete se žali na bol u truhu, glavobolju, probleme sa spavanjem).

5.2. Dijete i razvod

Posljednjih desetljeća razvod braka roditelja postao je jedno od čestih iskustava dječje dobi. S obzirom na posljedice utvrđene mnogim istraživanjima, gotovo da se više i ne postavlja pitanje utječe li razvod na djecu (Brajša-Žganec i sur., 2014, 376). Sistemska obiteljska teorija naglašava kako je obitelj sustav načinjen od međusobno povezanih članova od kojih svaki svojim postupcima utječe na druge, čime se održava, ili ne uspijeva održati zdrav sustav (Brajša-Žganec i sur., 2014, 376 prema Minuchin, 1974). Problemi unutar jednog podsustava, primjerice, odnos majka-otac, nisu ograničeni samo na taj podsustav, već potencijalno utječu i na druge podsustave, točnije odnos roditelj-dijete. Unutar sustava dolazi do tzv. „prelijevanja“ dinamike odnosa iz jednog podsustava u drugi – u obliku raspoloženja, osjećaja ili ponašanja (Brajša-Žganec i sur., 2014, 376 prema Erel i Burman, 1995). Razvod utječe na školsku uspješnost djece, njihov emocionalni i socijalni razvoj, razinu samopoštovanja te općenito na psihosocijalnu prilagodbu, te vezu roditelj-dijete, ali i na njihove kasnije bliske veze (Brajša-Žganec i sur., 2014, 390).

6.3. Dijete i nasilje

Nasilje u obitelji je iznimno ozbiljan problem, koji je prošao dug put u načinu prepoznavanja: od privatnog problema same obitelji, preko javnozdravstvenog problema, do ozbiljnog društvenog problema i kršenja osnovnih ljudskih prava (Brajša-Žganec i sur., 2014, 395 prema Mamula 2012). Događa se u svim društvima, unutar obitelji ili partnerskih odnosa bez obzira na dob, klasu, obrazovni sustav vjersku ili političku pripadnost (Brajša-Žganec i sur., 2014, 395 prema Svjetska zdravstvena organizacija, 2002). Uključuje brojne i različite oblike kao što su fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko nasilje (Brajša-Žganec i sur., 2014, 395 prema Vijeće Europe, 2011). Brajša-Žganec i sur. (2014, 395-396) navode kako se svi oblici nasilja mogu razlikovati s obzirom na težinu: od šamara do teških tjelesnih ozljeda i ubojstva ili od seksualnog uznemiravanja do sustavnog i dugotrajnog silovanja (Walby i Allen, 2004). Ne postoji tipična žrtva i ne postoji tipičan počinitelj (Brajša-Žganec i sur., 2014, 396 prema Hyde, 2004). No Brajša-Žganec i sur. (2014, 396) pišu kako postoji tipičan obrazac, koji uključuje razne mehanizme kojima se žrtva kontrolira, izolira i zastrašuje. Često počinje suptilno, na teško uočljiv način. Bez reakcije žrtve na proživljeno nasilje, imat će tendenciju postati sve češće i brutalnije (Mamula i Ajduković, 2000).

6.4. Dijete i ovisnost u obitelji

Djeca alkoholičara i drugih ovisnika nejasno su definirana populacijska skupina (Bujišić, 2005, 96). Bujišić (2005, 96) djecu ovisnika definira kao „svako dijete čiji roditelj ili skrbnik uzima alkohol ili druge narkotike na način koji djetetu stvara poteškoće.“ Dijete ne mora nužno živjeti s ovisnikom (posljedica razvoda, napuštanja, zatvaranja ili smrti) niti roditelj u trenutku svrstavanja djeteta u rečenu skupinu mora biti aktivan ovisnik, no dijete i dalje osjeća posljedice roditeljeve ovisnosti. U obiteljima ovisnika, ponašanje je često nepredvidivo i komunikacija je nejasna. Obiteljski život obilježavaju nered i nepredvidivost, pri čemu ponašanje može sezati od ljubaznog preko povlačenja do potpuno nekontroliranog. Djeca koja ne mogu razumjeti da ponašanje i raspoloženje roditelja ovisi o razini psihoaktivnog sredstva u krvi, osjećaju se zbunjeno i nesigurno. Kao i sva druga djeca vole roditelje i brinu se za njih, no bijesna su i povrijeđena jer ih ne vole dovoljno da bi odustali od ovisnosti. Djeca ovisnika često su uplašena zbog obiteljskog nasilja kojem svjedoče, a nekada su i sami žrtve nasilja. Zbog takve obiteljske situacije, mnoga su djeca oboljela od posttraumatskog stresnog

poremećaja², s istim simptomima koje imaju žrtve rata oboljele od istog poremećaja – poremećaj sna, *flashbackovi*, napetost i depresija. Ta su djeca sklonija, depresijama, anoreksiji i drugim poremećajima prehrane te pokušajima samoubojstva nego njihovi vršnjaci. Roditeljska ovisnost o psihoaktivnim tvarima prekida djetetov normalan život i povećava rizik za emotivne, tjelesne i psihičke probleme. S obzirom na to da su ovisnici skloniji obiteljskom nasilju, razvodu, gubitku posla, duševnim bolestima i problemima sa zakonom, njihova roditeljska uloga ozbiljno je ugrožena (Bujišić, 2005, 96-97).

6. POMOĆ SAMOHRANIM RODITELJIMA

Podrška samohranim roditeljima je od velike važnosti zbog njihovog emocionalnog i fizičkog blagostanja, kao i za dobrobit njihove djece. Biti samohrani roditelji poprilično je izazovno i zahtjevno. No uz pravu podršku, samohrani roditelji mogu prebroditi sve izazove. Ključna stvar kod pomoći samohranim roditeljima je mrežna podrška. Ta mrežna podrška može uključivati bilo koga, na primjer prijatelje, roditelje, susjede ili organizacije koje pružaju podršku. Jedna takva organizacija je Samohrani (<https://samohrani.com/>). U doba kada je sve digitalizirano jedna takva mrežna organizacija je vrlo korisna gdje roditelji mogu dobiti savjet u koje god doba dana i poslušati i druge koji se nalaze u sličnoj ili istoj situaciji. Na kraju podrška i pomoć samohranim roditeljima je razumijevanje, stvaranje ugodnog okruženja, podrške i solidarnosti. Udruga Let djeluje od 2004. godine i nastoji pomoći jednoroditeljskim obiteljima putem savjetovališta (pravnog i socijalnog), prevencijom ovisnosti kod djece samohranih roditelja, jačanjem socijalne mreže i obiteljskih kapaciteta, socijalnim uključivanjem jednoroditeljskih obitelji. Također organiziraju radionice i javne rasprave iz područja komunikacija, odnos roditelja-djece i roditelja međusobno, obiteljsko – pravne i kazneno – pravne zaštite. Udruga surađuje s medijima te je objavila dva izdanja Priručnika za samohrane roditelje i njihovu djecu. Kampanja pod nazivom „ZA_JEDNO-Obitelj je Obitelj“ ima u cilju suzbiti stereotipe koji „prate“ samohrane roditelje kao što su: razvedene majke sprječavaju susrete djece s ocem, majke prihode od alimentacije koriste za svoje potrebe, dok se s druge strane očevi percipiraju kao manje njegujući te slabijih roditeljskih vještina, ako dijete ima problem ponašanja to je zato što živi s jednim roditeljem. Udruga let s ciljem

² Posttraumatski stresni poremećaj → anksiozni poremećaj pri kojem, nakon izlaganja iznimnoj psihičkoj ili fizičkoj traumi, dolazi do opetovanoga proživljavanja traumatskoga događaja, izbjegavanja podražaja vezanih uz taj događaj, opće otupjelosti reagiranja i očitovanja povećane pobuđenosti (POSTTRAUMATSKI STRESNI POREMEĆAJ, u: Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49709>; (27.6.2023.).

unapređenja kvalitete življenja samohranih roditelja pokreće web stranicu koja obuhvaća sve informacije za samohrane roditelje, omogućuje samohranim roditeljima savjetovanje socijalnog radnika i pravnika, organizira radionice, izdaje knjigu „Za“ u „O“ jednoroditeljskim obiteljima kao i Kodeks dobre prakse, također provode projekt Kaleidoskop kojem je u cilju unapređenje prava djeve u različitim obiteljima za tolerantnije i raznovrsno društvo.

ZAKLJUČAK

Samohrano roditeljstvo sada je već postalo dio naše svakodnevice. Naravno nije to ništa novo, od prošlosti su se ljudi razvodili, umirali i napuštali svoje obitelji. Društvo idealizira sve, pa tako i obitelj. Idealno bi bilo kada bi se svaka obitelj sastojala od majke, oca i djeteta. No nije uvijek tako, i ne može uvijek biti tako. Ništa na ovom svijetu nije savršeno, pa tako ni obitelj kakva god da jest. Neke su samohrane obitelji savršenije od onih „idealnih“, no nitko to tako ne gleda. Smatram kako su samohrani roditelji vrlo snažni ljudi. Samohrani roditelj se nosi s raznim poteškoćama, od financijskih poteškoća do predrasuda u društvu. Unatoč svim predrasudama i poteškoćama, samohrani roditelji pokazuju snagu, hrabrost i požrtvornost odgoju i brizi o djeci. Iako se društvo trudi prihvatiti samohrano roditeljstvo kao nešto normalno još se uvijek nije dostigao željeni napredak. Društvo nije svjesno koliko je podrške potrebno samohranom roditelju, bez obzira na razloge te situacije. Trebalo bi osvijestiti djecu od najranije dobi o tome i odgajati ih tako da samohrano roditeljstvo nije lako i da to nije nešto što bi trebalo osuđivati nego gledati kako pomoći tim ljudima.

LITERATURA

1. Brkić, M. (2016). *Moja jednoroditeljska obitelj*. Zagreb: Roditelji u akciji – Roda, 2016
2. Miljević-Ridički, R. i Pavin Ivanec, T. (2008). Životna prilagođenost majki u različitim tipovima jednoroditeljskih majčinskih obitelji te kognitivna uspješnost njihove djece. *Društvena istraživanja*, 17 (3 (95)), 553-571. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/25492>
3. Jurković, Gabriela (2017). *Definiranje obitelji u suvremenom kontekstu (Završni rad)*. Preuzeto s <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:2352>
4. Brajša-Žganec, A. i Hanzec, I. (2015). Obiteljski odnosi i psihosocijalna prilagodba djece u cjelovitim i jednoroditeljskim obiteljima. *Klinička psihologija*, 8 (2), 139-150. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/169734>
5. Bujišić, Gordana (2005). *Dijete i kriza*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
6. Brajša-Žganec, Andreja; Lopžić, Josip; Penezić, Zvezdan (2014). *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*. Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo.
7. Fišer, Stela; Marković, Nedjeljko; Ogresta, Jelena; Radat, Katarina (2007). „*Za“ i „o“ jednoroditeljskim obiteljima*. Zagreb: Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET
8. Brajša-Žganec, A. i Hanzec, I. (2015). Obiteljski odnosi i psihosocijalna prilagodba djece u cjelovitim i jednoroditeljskim obiteljima. *Klinička psihologija*, 8 (2), 139-150. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/169734>
9. Samohrani.com <https://samohrani.com/>
10. Sladović Franz, B. (2004). Prikaz knjige- Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N. i Josipović, V. *Ljetopis socijalnog rada*, 11 (2), 355-358. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/3423>
11. Grozdanić, S. (2000). 'Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka', *Ljetopis socijalnog rada*, 7(2), str. 169-182. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/3730>
12. Hrvatska enciklopedija (Posttraumatski stresni događaj) <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49709>
13. Zimić, Zrinka (2018). *Samohrani roditelji (Završni rad)* Preuzeto s <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:843>